

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті окреслено деякі аспекти розвитку людського потенціалу, основна увага зосереджена на інтелектуальній складовій.

In article some aspects of human potential development are considered, the special attention is concentrated on a Intellectual component.

Ключові слова: людський потенціал, інтелектуальний капітал, інноваційний розвиток, глобалізація.

Постановка проблеми. В умовах формування нового глобального простору світової економіки, інноваційний розвиток, обраний Україною як стратегічний пріоритет, має спиратися на головну конкурентну перевагу – реалізацію людського потенціалу, тобто найефективніше застосування праці, знань, умінь, інтелектуального капіталу. Саме ці обставини зумовлюють посилення уваги до складової людського потенціалу – інтелектуального капіталу.

З урахуванням останніх подій (приєднання України до СОТ), вітчизняні підприємства стають ареною конкурентної боротьби на ринках збуту товарів, відповідно і кадровий потенціал повинен бути конкурентоспроможним для забезпечення випуску продукції високої якості. Водночас дані досліджень [3] констатують той факт, що не більше ніж 300 українських підприємств працюють відповідно до вимог стандартів ISO СЕРПІ 9000, лише 0,8 % мають зареєстровані товарні знаки в Україні, а 0, 002 % – в інших країнах.

Отже, проблему розвитку національної економіки неможливо вирішити без підвищення якості освіти та належного управління персоналом. Поняття «економіка, що ґрунтується на знаннях» (knowledge-based economy) останнім часом набуло значного поширення у світовій економічній літературі, відображає визнання того, що наукові знання та спеціалізовані унікальні навички їхніх носіїв стають головним джерелом і ключовим фактором розвитку матеріального та нематеріального виробництва, забезпечуючи стійкий економічний стан.

Наявна концепція інтелектуалізації економіки в Україні є вкрай недосконалою. Водночас у США, ЄС, Японії і Китаї частково подолані суперечності інтелектуалізації економіки як інноваційного процесу, що дало цим країнам змогу стати лідерами в науково-технологічній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальним питанням формування та розвитку людського потенціалу і вирішення проблем розвитку інтелектуальної складової присвячені праці вітчизняних вчених: О. Буднік-Сіверського, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Грішньової, І. Зіновьева, Л. Михайлової, Л. Федулової. Ставлячись з повагою до безперечних досягнень вітчизняної та зарубіжної економічної думки у вивченні вказаних питань, слід зазначити, що при реалізації стратегічного курсу на інтеграцію України до ЄС, який базується на інноваційній моделі розвитку економіки, інноваційні напрямки розвитку людського потенціалу та його складова – інтелектуальний капітал – розглядаються опосередковано.

Таким чином, **метою дослідження** є визначення впливу людського потенціалу, зокрема інтелектуальної складової на розвиток держави в умовах глобалізації та окреслення проблем, з якими стикається Україна при впровадженні інноваційної моделі.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід засвідчує, що інноваційна діяльність дедалі сильніше визначає економічну, політичну та соціальну стратегію промислово розвинутих країн, а інтелектуальний ресурс є важливою складовою людського капіталу, без якого неможливо розраховувати на сталий інноваційний розвиток. Виробництво, розподіл, і використання знань становлять основу економіки суспільства, заснованого на знаннях. Для неї характерні тісний взаємозв'язок між ринками капіталів та нових технологій, глобальний характер створення та використання знань та технологій.

Отже, виходячи з того, що людські ресурси визначають рівень розвитку, успішної діяльності та формують інтелектуальну базу суспільства, людина має бути об'єктом капітальних вкладень та економічної діяльності.

В цьому контексті слід зазначити, що Україна – одна з небагатьох європейських держав, що досі залишається в групі країн із середнім рівнем людського розвитку за глобальним рейтингом Програми розвитку ООН (ПРООН). За період із 2000 р. індекс людського розвитку за підсумками доповіді 2009 р. становив 0,796 (85 місце в глобальному рейтингу з 182 країн). Більшості постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи після економічної кризи перехідного періоду вже до 2000 р. вдалося не лише відновити, а й поліпшити значення індексу людського розвитку. Нині вони входять до групи країн з дуже високим і високим рівнем розвитку. Найкращі результати мають Словенія (індекс 0,929 – 29 місце в рейтингу) та Чеська Республіка (індекс 0,903 – 36 місце). Серед країн СНД до групи з високим рівнем

людського розвитку входять Білорусь (індекс 0,826, ранг 68), Російська Федерація (індекс 0,817, ранг 71) та Казахстан (індекс 0,804, ранг 82).

Найпроблемнішим аспектом людського розвитку в Україні є низький рівень реалізації людини прожити довге й здорове життя. Очікувана тривалість життя при народженні становить лише 68,2 роки – це 110 місце із 176 країн, що беруть участь у рейтингу за цим показником. Гірші показники, ніж в Україні, спостерігаються лише в Російській Федерації (66,2 роки), країнах Середньої Азії та Африки.

Другий уразливий аспект – недостатній рівень життя. Показник ВВП на одну особу (6914 дол. США за паритетом купівельної спроможності) у чотири-шість разів нижчий за аналогічні показники країн з дуже високим рівнем людського розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Індекс людського розвитку України та його складові за даними доповіді ПРООН 2009 р.

Показник	Значення показника	Індекс	Ранг
Індекс людського розвитку	X	0,796	85 (з 182 країн)
Очікувана тривалість життя при народженні, років	68,2	0,720	110 (з 176 країн)
Рівень писемності дорослого населення, %	99,7	} 0,960	6 (з 151 країн)
Сукупний валовий показник охоплення навчанням, %	90,0		32 (з 177 країн)
ВВП на душу населення, доларів США за ПКС	6914	0,707	94 (з 181 країн)

Джерело: Human Development Report 2009 / UNDP [Electronic resource]. – Mode of access: http://hdrstats.undp.org/en/countries/country_fact_sheets/cty_fs_UKR.html.

Найкращі позиції з усіх складових людського розвитку Україна має за освітніми характеристиками: високий рівень писемності дорослого населення (99,7%); сукупний коефіцієнт охоплення навчанням 90,0% (32 місце у світі). Саме завдяки освітній складовій ранг України за індексом людського розвитку на дев'ять балів вищий, ніж її ранг за індексом ВВП.

Оцінка кадрового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності у кількісному вимірі дає підстави для оптимізму. Останнім часом спостерігається стрімкий розвиток мережі закладів, що здійснюють підготовку наукових кадрів. Так, за період з 1990 р. по 2009 р. кількість аспірантів зросла більше ніж у 2,5 рази (з 13374 до 34115 осіб), а докторів – з 503 до 1463 осіб [2].

Слід відмітити і те, що для групи розвинених країн, які входять до організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), темпи базового довгострокового зростання економіки залежать від підтримки і розширення глобальної бази знань, що стало можливим в умовах інформаційного суспільства. Сьогодні ці країни розбудовують свої економіки, які ґрунтуються на знаннях, створюючи мільйони робочих місць, пов'язаних з їх використанням.

За даними Світового банку, в більшості країн ОЕСР протягом останніх п'ятнадцяти років зростання доданої вартості в галузях, що ґрунтуються на знаннях, у середньому становило 3%, що стабільно перевищувало темпи загального економічного зростання, які не піднімалися вище 2,3%. Частка цих галузей у сукупній доданій вартості збільшилася в Німеччині з 51% до 60%, у Великобританії – з 45% до 51%, у Фінляндії – з 34% до 42%.

Процес глобалізації прискорює ці тенденції. Порівняльні переваги національних економік уже меншою мірою визначаються багатством природних ресурсів або дешевою робочою силою і дедалі більше конкурентним застосуванням знань та науковими інноваціями. Суспільний прогрес сьогодні визначається, насамперед, процесом накопичення знань, що в результаті забезпечує нагромадження капіталу. В країнах ОЕСР обсяги капіталовкладень у нематеріальні активи, що формують національні бази знань, зокрема в професійну підготовку кадрів, наукові дослідження, патентування та ліцензування, програмне забезпечення для обчислювальних систем, маркетинг, дорівнюють, а інколи й перевищують капіталовкладення в основні фонди. Останні дослідження західних вчених свідчать про суттєве зростання цінності інтелектуальних фондів компанії порівняно з її матеріальними ресурсами та фінансовим капіталом. Загалом їх співвідношення коливається між 5:1 і 6:1. Підраховано також, що долар, витрачений на дослідження та розробки, приносить у вісім разів більше прибутку, ніж долар вкладений у техніку [3].

Для розвитку і функціонування національного інтелектуального капіталу, значну увагу слід звернути на плінність із держави конкурентноспроможних кадрів. Йдеться про втрату висококваліфікованих спеціалістів (практиків або вчених), які є безпосередніми носіями професійного, наукового, творчого потенціалу, в кожному із яких домінує якраз інтелектуальна складова. В свою чергу, в комплексі всі вони утворюють цілісний інтелектуальний потенціал суспільства, стан якого в кінцевому рахунку детермінує не тільки науково-технічний прогрес і економічне зростання, а й інноваційний розвиток держави.

Серед причин, які спонукають наших громадян до пошуку роботи за кордоном найчастіше зустрічаються: низька заробітна плата в Україні – 38,2%; низька заробітна плата по спеціальності 28,8%;

відсутність роботи за спеціальністю – 11,3%; необхідність терміново заробляти «великі гроші» – 11,9%; відсутність будь-якої роботи за місцем проживання – 9,7% [1].

Висновки та пропозиції. Таким чином, ефективну конкурентоспроможну економіку зможуть будувати лише ті країни, в яких створюються робочі місця, що потребують високого рівня знань, тобто інтелектуальний капітал є головним ресурсом динамічного зростання економіки і науково-технічного прогресу держави. Для «оздоровлення» ситуації, що склалася з його збереженням та розвитком необхідно розробити загальнодержавну програму підтримки та розвитку інтелектуального потенціалу держави, визначити пріоритети фінансування науки, визначити адекватну ціну інтелектуальній праці. Мається на увазі дотримання встановлених законом норм фінансування освіти і науки у задекларованому розмірі 1,7% ВВП та наближення норм фінансування до європейських стандартів – 2-3% ВВП.

Література

1. Зіновьев И.Ф. Формирование и реализация кадрового экономического потенциала в аграрной сфере : [моногр.] / Зіновьев И.Ф. – Симферополь : ЧП «Предприятие Феникс», 2008. – 407 с.
2. Національний центр впровадження галузевих інноваційних програм [Електронний ресурс] // Державне агентство України з інвестицій та інновацій. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=181>.
3. Федулова Л.І. Підходи до формування дієвої інноваційної стратегії України / Л.І. Федулова, І.А. Шовкун // Наука та інновації. – 2009. – Том 5. – № 3. – С. 5-15.

Надійшла 14.03.2010

УДК 332.01

І. А. ФЕДОРЕНКО

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АПТЕЧНОГО РИНКУ ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

В роботі досліджуються основні тенденції розвитку аптечного ринку України, який є суб'єктною складовою фармацевтичного потенціалу регіону і який формує передумови раціонального використання інших складових потенціалу. Визначені тенденції повинні знайти своє відображення в управлінських рішеннях як регіональних, так і державних органів влади щодо регулювання даною сферою господарчої діяльності.

Basic trends of development of pharmaceutical market of Ukraine which is the subject constituent of pharmaceutical potential of region and which forms pre-conditions of the rational use of other constituents of potential are in-process investigated. Discovered tendencies must find reflection in administrative decisions of both regional and state organs of power in relation to adjusting of economic activity in this sphere.

Ключові слова: фармацевтичний потенціал, тенденції розвитку аптечних закладів, фармацевтичні товари.

Вступ

Сучасний розвиток ринкових відносин в Україні – бурхливий і несистемний – вимагає все більшої уваги до пошуку правильних рішень щодо визначення стратегій розвитку як окремих бізнес-одиниць, так і організаційно-економічних утворень більш високого рівня – регіонів, держави в цілому. Будь-яка стратегія формується на основі визначення наявних і потенційних конкурентних переваг, які формуються як всередині системи, так і ззовні. Отже, процеси розвитку мають бути засновані на глибинних і системних дослідженнях внутрішнього і зовнішнього оточення соціально-економічної системи.

Основний розділ

Слід відзначити, що поняття потенціалу містить в собі три рівні наявних зв'язків:

1) ті, що відображують минуле і являють собою сукупність властивостей, накопичених системою в процесі її становлення і обумовлюючих її здатність до функціонування і розвитку; у цьому плані потенціал дорівнює ресурсам;

2) ті, що характеризують сьогодення, тобто практичне застосування і використання наявних можливостей; це дозволяє провести розмежування між реалізованою і нереалізованою можливостями; у цій характеристиці потенціал частково збігається з резервом;

3) ті, що орієнтують на майбутнє і є елементом майбутнього розвитку.

Не виключенням є розуміння і фармацевтичного потенціалу регіону. Таким чином, його формування і розвиток мають спиратися на аналіз наявних ресурсів, резервів і визначення ключових конкурентних переваг на майбутнє.

Аналіз загальних тенденцій ринку необхідний для осмислення невідконтрольних зовнішніх чинників, неухвага до яких зможе спричинити серйозні помилки в розумінні ринкових змін, тенденцій кон'юнктури, прийняття управлінських рішень. Визначення наявного рівня потенціалу та його майбутнього